

פתיחה להלכות בית כנסת

ארבע משניות ושלושה דפים וחצי של גמ' עוסקים בהלכות בית כנסת: קדושתו בבניינו, קדושתו בחורבנו, ההיתר למוכרו ודין מעות שהתקבלו תמורת מכירת בית הכנסת. טיב קדושת בית כנסת אינו נידון בגמ', ובו עסקו הראשונים.

כידוע, יש הבדל בין תשמישי קדושה לבין תשמישי מצוה, "תשמישי מצוה נזרקין, תשמישי קדושה נגנזין, ואלו הן תשמישי מצוה סוכה לולב שופר ציצית, ואלו הן תשמישי קדושה דלוסקמי ספרים תפילין ומזוזות ותיק של ספר תורה ונרתיק של תפילין ורצועותיהן" [ברייתא כו:]. לתשמישי קדושה, קדושה עצמית שאינה תלויה בתפקידם, ולכן אף לאחר שסיימו תפקידם, קדושים הם, וחובה לגונזם. לתשמישי מצוה אין קדושה עצמית, ורק מפני שהם משמשים למצוה חייבים לנהוג בהם כבוד, לאחר שסיימו תפקידם, פוקע החיוב לכבדם, ומותר לזורקם.

נחלקו הראשונים האם בית כנסת מוגדר כתשמיש מצוה, וקדושתו פוקעת בסיום תפקידו, או שמוגדר כתשמיש קדושה, וקדושתו אינה פוקעת מעצמה.